

ואם סיפר לו בפני שלשה אנשים, הרי שאינו חושש לגילוי הדבר ומותר לאמרם לאחרים כל שלא גילה דעתו בפירוש שהוא מקפיד על כך (עפ"י חפץ חיים הלכות לשון הרע סוף כלל ב). לפירוש השני מובן מדוע נקטו מקרא זה ולא שאר 'לאמר' שבתורה, כי כאן הדבר היה בהצנע. ובריטב"א פירש באופן אחר. וע"ע שאלות דרב אחאי גאון כה; פירוש רבנו האלשיך הק' אסתר ב, כ; דברי שלום ח"ה נ.

*

'נכנסו מים תחת דם'. ברמז: קודם שנתחזקה הכהונה באהרן ובבניו, היו צריכים לזריקת דם הקרבנות עליהם, המורה על מסירות נפש לה', כי הדם הוא הנפש. בכך השיגו הכהנים למסור נפשם לעבודה. ואולם אחר שנתעצמה בהם הכהונה, שוב אינם צריכים לזריקת דמים אלא הזאת מים באזוב, המורה על שפלות וענוה ושפיכת לב, שצריך הכהן הגדול ליזהר לבלי רום לבבו בכהונתו הגדולה, ולשפוך לב כמים, כמובא בפיוט לפרשת פרה (עפ"י משך חכמה ר"פ עקב).

*

'... והחזן אומר 'תגלה'. 'הכל הבו'. והקהל עונים 'ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדושתו' – שש תיבות, כנגד ששה ימים שנשתהה משה בענן טרם נכנס במקום קדושה, כדי שיתעבל המאכל שבמעיו. 'תורת ה' תמימה' עד 'כל החוסים בו'. והם ארבעים תיבות, כנגד ארבעים יום שעמד משה בהר לקבל התורה' (מתוך 'מטה משה' רכד).

דף ה

'אמר רב יוסף: סמיכה... רב נחמן בר יצחק אמר: תנופה... רב פפא אמר: פרישת שבעה... רבינא אמר: ריבוי שבעה ומשיחה שבעה...'. וסימנך: ס' ס'; נ' נ'; פ' פ'; ר' ר' [רב יוסף – סמיכה. רב נחמן – תנופה. וכו'] (חשק שלמה, בשם אחיו). ומר אמר חדא ומר אמר חדא, ולא פליגי (תוס' ישנים). וע' בחדושי הנצי"ב, מדוע כל חכם פירש אחרת מדברי חבריו.

ולדורות מנא לן דלא מעכבא דתניא וכפר הכהן... וא"ת מדוע צריך לימוד מיוחד שאינו מעכב הלא בכל מקום צריך שישנה עליו הכתוב לעכב. יש לומר שאילולא ילפותא הייתי אומר ללמוד ממילואים שנאמר בהם ככה כדלהלן, והרי דין ריבוי שבעה נאמר בפרשת המילואים, על כן הוה אמינא בין לשעה בין לדורות מעכב.

(ע"ב) 'תינח כל מילתא דכתיבא בהאי ענינא, מילתא דלא כתיבא בהאי ענינא מנא לן...'. רש"י מפרש שהכוונה היא על נתינת האורים-ותומים הכתובה בעשייה ואינה כתובה בצוואה. יש אומרים שפרוש זה מתישב רק עם שיטת רש"י (שמות כה, ל) וראב"ד (בית הבחירה ד, א. וע' גם בריטב"א להלן

ע:ג:) שנתנית האורים-ותומים בחושן אינה הכרחית אלא למצוה, אבל לשיטת הרמב"ם (כלי המקדש י, י) ותוס' (להלן כא:)) שאורים ותומים מהוים חלק מהחושן ובלעדן נחשב הכהן מחוסר בגדים, אם כן מה מקשה הגמרא הלא כיון שגם בצוואה מפורשים שמונה בגדים, ודאי שללא אורים ותומים אין העבודה כשרה (כן הקשו בחזון איש (קכו,ג) ובאבן האול ובאבי עזרי הל' בית הבחירה שם).

וכתבו לפרש קושית הגמרא על פרישת שבעה, שאינה כתובה בצוואה אלא בעשייה (כן מפרש בתורי"ד. וכן פרש השפת-אמת כאן. וכן אמר הגרי"ז בדעת הרמב"ם - מובא באבי עזרי שם. ויישבו בזה כמה קושיות. ואולם באבי עזרי נקט לעיקר כפרש"י. ע"ש.

ובחזון איש צדד לפרש על מקרא פרשה שלא נאמר בענין. אך נסתפק שמא לדברי הכל מעכב לפי שאין כיו"ב לדורות שאינו מעכב [מלבד בביתקורים, ע"ש]. ויש להעיר שלדברי התו"י ועוד ראשונים, דברים שלא נעשו באהרן לדברי הכל אינם מעכבים (כן פירש דבריהם בשיח יצחק) וא"כ י"ל שמקרא פרשה לא מצינו שנעשתה ע"י אהרן ולא תעכב. ונראה לכאורה לפרש על משיחת המשכן וכל אשר בו, שנתפרשה בעשייה ולא בצוואה).

'כאשר צוה ה' - ולא מאלי אני אומר'. בתחילה אמר כי כן צויתי - לאכול המנחה באנינות. וחזר ואמר כאשר צוה ה' - לאכול בשר הקדשים באנינות, שלא תהיו סבורים מלבי אני אומר ויש הפרש בין זבח למנחה וטועה אני בדבר כשם שטעיתי בשעיר ראש חדש [שאמר להם משה מדוע לא אכלתם את החטאת, והשיבו אהרן שמא לא שמעת לאכול באנינות אלא בקדשי שעה ולא בקדשי דורות. ע' זבחים קא] - לא מלבי אני אומר זאת אלא ה' צוה זאת (עפ"י ריטב"א תו"י ועוד. וע' בחדושי הנצי"ב פרוש אחר).

'מכנסים אין כתובין בפרשה' - טעם הדבר, כי הכתוב מתאר את הלבשת משה לאהרן ולבניו, ואילו מכנסים לא משה הליבשן אלא בעצמם לבשו (ע' רמב"ן בפירוש התורה; רא"מ הורביץ).

'כיצד הליבשן? - כיצד הליבשן, מאי דהוה הוה?!' לא הקשה כן למעלה, במה שנחלקו רבי יוחנן ורבי חנינא אם כל הכתוב במילואים מעכב בהם אם לאו - כי רק כאן שאינו אלא סיפור מעשה שהיה שייכת קושיא זו אבל במה שהוא מצוה אין שייך להקשות (עפ"י תשב"ץ ח"ג קלו).

ומשמע מתירוצו שכל הדיון הזה [וכן דרשות הכתובים שבסמוך] נסוב רק על תאור מעשה שהיה, אבל מצד הדין אין להקפיד בדבר, שהרי אם יש הקפדה מצד הדין הלא זה ממש כנידון דלעיל. אך דחוק לומר כן שהרי נצטוו על סדר מסוים בליבשה ומסתמא הוא בדוקא. וכן ממה שאמרו 'כיצד מליבשן לעתיד לבוא' משמע דדינא קאמר. ואפשר שזה גופא הוא תירוץ הגמרא 'כיצד מליבשן למיסבר קראי' - כלומר אין הנידון על תאור מעשה שהיה גרידא אלא על משמעות המקראות וממילא זהו נידון הלכתי ולא היסטורי.

ולדרך זו מובן מדוע במקומות אחרים לא הקשו כן, כגון שור סיני בכמה - כי שם הוא דיון להלכה, אף כי אין בו נפקותא עתה, ולא הקשו אלא על נידון עובדתי שאין בו הלכה.

ואולם מדברי התוס' שהעירו ממקומות אחרים, משמע שהבינו ששאלת 'כיצד הליבשן' היא שאלה לדינא. וכן בסוגיא בחגיגה ו: הקשו 'מאי נפקא מינה' כלומר מאי דהוה הוה (תוס' שם), ושם ודאי הוא נידון לדינא ומ"מ הקשו 'מאי דהוה הוה' ולמה לנו לדון בדבר. ותוצו 'למיסבר קראי' - והרי זה לימוד תורה הגם שאינו נוגע כלל לדורות (ע"ע אג"מ יו"ד ח"ג לג). וע"ע בשפת אמת לעיל ד: שהקשה קושית התשב"ץ ותירץ באופן אחר.

'כיצד מליבשן לעתיד לבוא - לעתיד לבוא נמי לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהם, אלא...'
בשו"ת אבני נזר (ח"מ ג) מובאת תשובה לשואל, למה יצטרכו לעתיד לסדר הליבשה והלא כבר נתחנכו

אהרן ובניו (וכן העיר הרש"ש)? – והשיב על פי מה שכתב הגאון מלאדי (אור תורה ויהי) שלעתיד לבוא עבודת הקרבנות תהיה למטרה אחרת מכפי שהיתה במשכן ובמקדש, כי בעבר היתה הכפרה עבור האדם ואילו לעתיד האדם כבר יהא מתוקן וענין הקרבנות יהיה להעלות את בעלי החיים. וכיון שהעבודה תהיה באופן אחר יצטרכו חינוך מחדש לעבודה המחודשת [ורמזו זאת חז"ל זאת במה שאמרו 'שמיני' – רמזו לימות המשיח כידוע – רגל בפני עצמו].

ועוד הביא מדברי הרמב"ן (בהשגות לספר המצוות שורש שלישי), לפי שבטלה משיחתם בשעת מיתה, ויהיו אנשים מחודשים – לכך יצטרכו להתקדש כבראשונה.

ובחדושי הגר"ח על הש"ס מובא שאמנם אין שייך לעתיד דין ריבוי בגדים ומשיחה מאחר וחלה עליהם תורת 'משוח' משכבר אבל דין 'מילואים' יהא קיים, ומצד זה יש דין וסדר בלבישה. [ומה שכתב הרמב"ן 'שבטלה משיחתן' – אין כוונתו שיצטרכו משיחה מחדש, שזה לא מצינו, אלא כוונתו שבטל דין 'חינוך' שלהם שענינו הוא קביעת הקידוש של המשיחה למעשה, להוציאו מן הכח אל הפועל. חדושי בית ישי לב. וע"ע בדרשותיו סו"י יג].

ואילו החזון-איש (קכו,ג) נקט שענין מילואים לא היה אלא הוראת שעה כשנבחר אהרן לכהונה, ומאז נתקדש כל זרעו בקדושת כהונה עד עולם [ומה שהקריבו קרבנות המלואים בימי עזרא (מנחות טז.), אין זה ענין לחינוך הכהנים, אלא שהקריבו אז אותם קרבנות שהוקרבו בשמיני למלואים] – 'אלא כיצד מלבישן כשיחיו המתים ויתכבד משה להלביש אהרן ובניו כדרך שהלבישן במלואים, והוא ענין חביבות ותגמול למשה ולאהרן'. ואולם לפי מה שהסיקו 'למיסבר קראי' אפשר שאין לנו גילוי על כך כלל, ורק בתחילה סבר כן. (וכן נקט בגבורת-ארי, שלפי האמת אין סדר הליבישה אמור לעתיד לבוא, מפני שמצוות בטלות באותה שעה כמו שאמרו בנדה ע).

*

(ע"ב) 'אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מניין שאף מקרא פרשה מעכב...'

כשם שקבע הקב"ה שיתוקנו העונות למעלה על ידי מעשה הקרבן, כן קבע עוד לתקן בשורש הענינים על ידי התורה שהיא שורש הקרבנות, וצום הקב"ה שיקראו גם כן הפרשה של אותו הקרבן. וכן אמרו במדרש לענין קריאת פרשת העולה, וכן הוא בזהר הקדוש (במדרש הנעלם – וירא).

וכיום שבעונותינו הרבים מעשה הקרבנות בפועל אין לנו, על כל פנים מצות לימוד הלכותיהם יש לנו, ועלינו להתחזק ללימוד דיני הקרבנות ויחשב לנו כמעשה הקרבנות. ולמדנו מהגמרא במגילה (טז) שזכות לימוד הקרבנות מועלת כל כך שאפילו הקטגור אינו יכול להרע אלא אדרבה, עליו ללמוד זכות. ואפילו בשעה שצר לו לאדם מאד, אל יפטור עצמו מלימוד עניני הקרבנות דבר יום ביומו, ויניצל מכל צרה (חפץ חיים עה"ת צו).

דף ו

'לא צריכא דאקדים'. מפשט דברי רש"י נראה שמפרש המחלוקת האם הלביש תחילה לאהרן את כל בגדיו ורק אחר כך החל להלביש לבניו, או הלביש לאהרן כל בגדיו מלבד האבנט, ואחר כך הלביש לבניו חוץ מהאבנט, ושוב חגר את אהרן באבנט ואחר כך חגר את בניו.